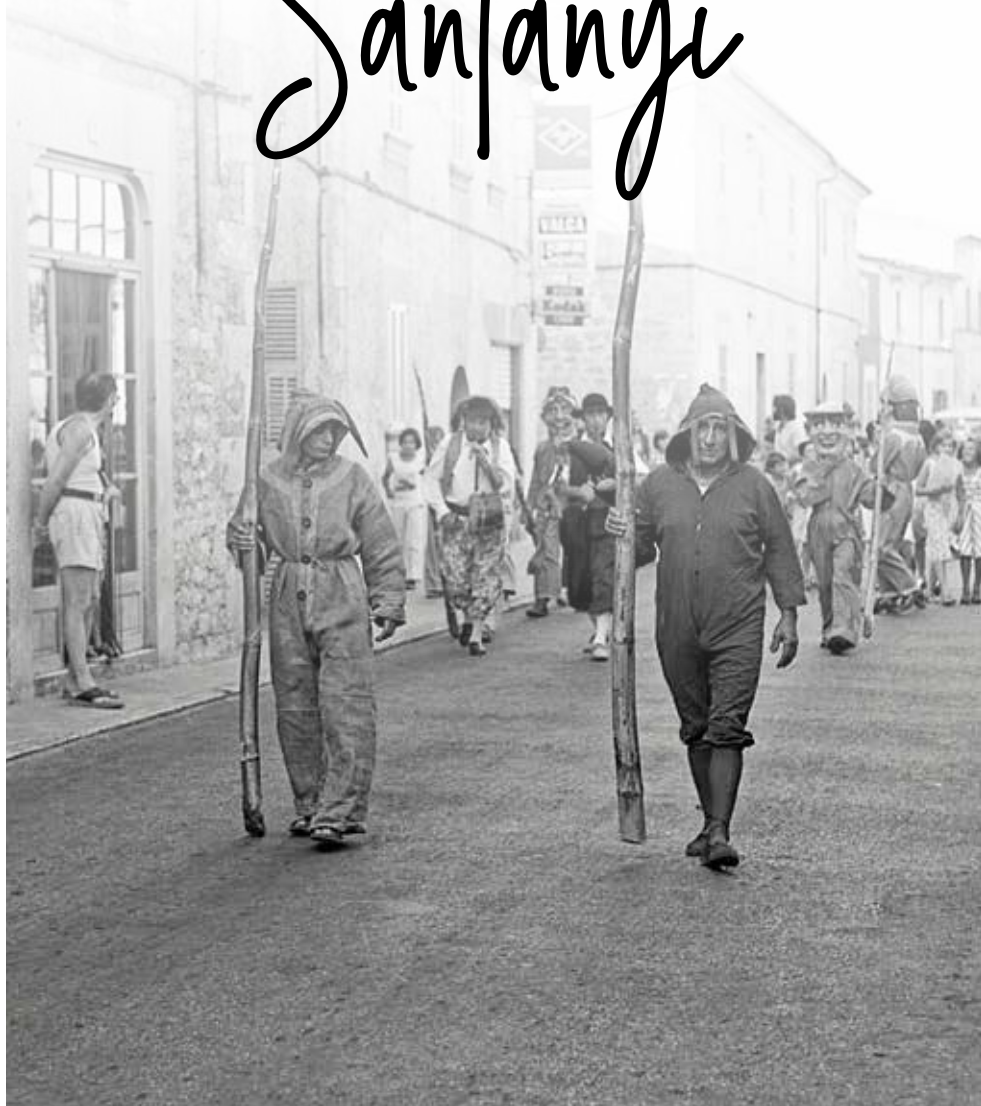

FESTES DE SANT JAUME 2020
del 24 al 29 de juliol

Santanyí

Coberta: cercavila de les festes de sant Jaume (1976)
Fotografia: Cosme Aguiló

SALUTACIÓ

Batlessa

Un any més som a les portes de les festes, però tots sabem que la situació actual no és la de sempre, perquè un contratemps originat per un enemic invisible ha trasbalsat la nostra existència i ens ha posat a prova. Ara, passats uns mesos, aquest malson viscut deixa albirar una primavera i començam a veure la claror del final del túnel. Cal, però, que no baixem la guàrdia, perquè una revifalla inesperada ens podria situar de bell nou als inicis de la desgràcia.

Volem que les festes, encara que no siguin les de sempre, constitueixin un respir que ens retorni l'alegria subjacent i ja un poc oblidada. Tenguem present que no podem organitzar actes on hi hagi aglomeracions humanes. Podem gaudir d'altres coses de caire més cultural, sempre respectant les distàncies de seguretat marcades per les autoritats sanitàries.

Vos desitjam de tot cor que ho passeu d'allò més bé possible, acompanyats dels vostres i de tota la gent que estimau. No oblidem que no hi ha res etern i que l'any vinent tornarem, si tot va bé, a les festes i les diversions de la normalitat.

Visca sant Jaume i visca Santanyí!

Maria Pons, *batlessa de Santanyí*

SALUTACIÓ

Regidor

Gens m'imaginava, allà pel mes de gener, quan preparava amb tota la il·lusió del món l'organització de les festes d'enguany, que un soscaire d'àmbit mundial segaria a cop de falçella el treball realitzat.

En aquesta ocasió, un impediment inhabitual que tots ja coneixem ens obliga a fer uns actes que, si els comparam amb els dels anys anteriors, quedaran reduïts a la mínima expressió, tot i que n'hi haurà de diverses menes i destinats a totes les edats. Tanmateix, a hores d'ara ens hem d'allunyar del cap la idea de fer bauxes com les dels temps pretèrits, ja que podríem posar en perill la salut de tots nosaltres i l'economia de totes les butxaques.

Una vegada que tot aquest infortuni hagi buidat de les nostres vides tornarem a les diversions que ens sedueixen, a les trobades a la plaça Major i als bots i cabrioles al so de les millors orquestres. Ara, toca fer més bondat que mai i pensar que vendran temps millors.

Aquest any són actes més de caire cultural. Els joves, que som afectats de la marxa, notarem a faltar la bulla que dona sortida al ritme bullent de la nostra sang, però no pot ser d'altra manera. Ara toca així i ho hem d'assumir. No oblidem que del llevant neixen dies i que les aigües, ara sortides de mare, tornaran al seu llit torrencial i la vida seguirà el seu curs de sempre, perquè durant tota la història de la humanitat de més verdes n'han madurades.

Que ho passem tots molt bé i que visqui sant Jaume!

Joan Gaspar Aguiló, *regidor de festes.*

CARRER D'INFANTESA

*A la memòria lluminosa, i ben present, des padri Paraire
i a la de totes les persones que protagonitzaren la vida
del carrer José Antonio.*

ANDREU SERVER-MAS

El meu carrer d'infantesa es deia José Antonio Primo de Rivera i no estava asfaltat. Jo trobava que feia bo viure en un carrer amb quatre noms. De fet, a la placa de pedra de Santanyí que el retolava, amb prou feines hi cabien. I això que, segons conten, l'encarregat d'esculpir-los va suprimir de motu proprio els altres dos que l'adornaven: José Antonio Primo de Rivera y Sáenz de Heredia. Amb el transcurs del temps, però, vaig ser conscient de l'ínclit que ens honorava. El meu padri Miquel m'ho havia anticipat: <<alerta amb els falangistes. Per no res te duen a fer una volta i pobre d'aquell que no prengui la medicina>>. Doncs, així va ser. No sé *si por la gracia de Dios*, però ineluctablement per la del Caudillo i del Movimiento, els nins de la contrada retiem innocent tribut al cap de la Falange i a l'oli de ricí cada vegada que a l'escola ens demanaven l'adreça o, posem per cas, en escriure una carta als Reis.

Ja en la meva juvenea vaig observar que el nom del carrer havia donat pas a un nou topònim: carrer de sa Farinera Vella. Devia ser ben entrada l'època de la Transició, de l'Estatut d'Autonomia, de les meves anades i vengudes d'estudiant a Barcelona, de la descoberta d'altres carrers, de nous paisatges... que algú s'havia decidit a batejar-lo de bell nou. L'amic Marc Vallbona, de Calonge, al programa de festes de sant Jaume de 1997, dóna acurada notícia sobre l'origen del mot a través de l'acta de la sessió plenària de l'Ajuntament de dia 15 de maig de 1912, en què es concedia el permís a la sollicitud de Juan Muntaner Clar

per instal·lar una central elèctrica per al subministrament de llum a la població i per als treballs de cablejat a la via pública de <<la calle Alfonso XIII y finca denominada "La Farinera">>. Ara entenc com el vell casalot, ubicat al número 16, va proveir el nom al carrer on estava instal·lat. Perquè abans de ser central elèctrica ja era farinera. I coses de la vida, ens relata en Marc, <<la Farinera Vella estava en mans dels liberals i com que era l'única farinera del poble, aquell que no tenia molí propi, per fer farina, havia de passar per allà tant si era partidari dels liberals com dels conservadors>>. En una època en la qual a Mallorca es feien notoris els dos bàndols polítics, sembla que als capparens conservadors no els resultava gaire plaent haver d'anar a moldre a calcs liberals i prest es determinaren a crear una altra farinera. Però això són figures d'un altre paner i d'un altre carrer.

*Margalida Vidal i Antònia Tromper, davant
el casal de sa Farinera Vella. Finals dels
anys 40. Arxiu: Margalida Vidal.*

El recordat Miquel Barceló, en el número 22 de la revista Sal i Xeixa de l'abril de 1986, ens informa dels successius canvis de nom documentats a les actes municipals. Cronològicament calle den Serena (1897), calle del Huerto (1897), calle de Alfonso XIII (1906), calle de Fermín Galán (1931), calle José Antonio Primo de Rivera (arran del triomf del Movimiento Nacional). Així que hortolans, monàrquics, republicans, falangistes i, a la fi, fariners, han estat homenatjats al llarg de més d'un segle d'història per les diferents generacions d'habitants de la contrada. Sospit que, en la majoria dels casos, de manera inconscient i imposada. Mestre Mateu Cànaves, *Pedreres*, home de prodigiosa memòria i antic resident del carrer, un horabaixa de camilla, a ca seva, em contava amb entusiasme com la farinera i central elèctrica després de deixar de funcionar va passar a ser, poc abans de la guerra, una fusteria i més tard una fàbrica de llet. La fusteria la regentava mestre Colau Mas, mentre que la fàbrica de llet l'engegà la família Piris, de Menorca. La solpostada guaitava quan mestre Mateu m'havia esbrinat fil per randa els homes i homeneus que contribuïren a l'èxit d'ambdues empreses. En qualsevol cas, la intrahistòria d'aquesta contarella necessitaria d'una altra crònica, inabordable a hores d'ara. El que sí tenc ben present és la darrera activitat que es va desenvolupar al número 16 de la calle José Antonio. I aquesta no va ser altra que la d'escorxar pollastres. Encara ara veig en Toni Ferrer, *Rado*, entrant i sortint de l'empresa amb la seva camioneta de color beix, traginant *gènere* d'aquí i d'allà. Adesiara l'ajudava el seu fill petit, Jaume. Record també haver vist la seva filla Margalida, amb la bata blanca, feinejant dins l'escorxador, on aquella olor tan característica dels animals de ploma tot ho envaïa. Però, per a mi, l'escorxador, *el matadero*, és el lloc on amb els altres adolescents, nins i nines, celebràvem les nits de cap d'any. A la part de davant hi sopàvem, menjàvem els raïms i bevíem la xocolata. La part posterior la convertíem en una gran pista de ball, prèviament decorada amb paperins i llumetes de colors. A partir de les dues de la matinada la música lleugera donava pas a les balades i la sala es convertia en una munió de parelles, harmoniosament enganxades. La tasca de posar els discs solia recaure en el tímid del grup, aquell a qui li feia vergonya ballar o, si més no, intimar amb les nines. <<Mamy blue>> o <<El gato que està triste y azul>> propiciaren els primers besos, furtius i innocents la majoria. Ja no queda res de tot això. La propietat és, ara, alemanya i les màquines excavadores han fet la resta.

En Bernat Pep Calent, participant de la festa major. Juliol de 1976. Arxiu: Cosme Aguiló.

El carrer José Antonio limitava, a ponent, amb la botiga de can Pep Calent que, tot i trobar-se a la banda de s'Aljub, els veïnats la consideraven un bocí del barri. Allí coincidien les dones en anar a fer la compra, circumstància que solien aprofitar per xafardejar una estona i posar-se al dia de les últimes novetats del poble. A mi, mumare m'hi enviava, a corre-cuita, a l'hora del dinar quan havia fet algun oblit. Els nins sovint hi anàvem a comprar regalèssia i magnèsia. Madò Francisca, la mare d'en Bernat *Pep Calent* i na Sebastiana, atenia, sol·licita, tot el dia. A llevant del carrer, s'alçava la zona de ses Pedreres. Era la fita que el sege-llava i, per als que vivíem a la part baixa, un territori inexplorat i gairebé prohibit. Personalment em produïa

Sebastià Vidal, de ses Pedreres, i la seva germana Catalina, amb la cussa Lady. Anys 60.
Arxiu: Sebastià Vidal.

molt respecte el pastor alemany que custodiava la casa de can Sebastià Vidal, *de ses Pedreres*. Així ho veien els meus ulls de nin pucer. Però més respecte, temor diria jo, em causava que a l'indret hi habitassin *Els Fabians*, en Fabián i en Luis, dos germans que havien vingut de la Península, amb la seva família, a guanyar-se les sopes. Amb *Els Fabians* i la seva colla, que anaven a l'Escola Graduada, ens reptàvem a ferotges pedregades amb els nins del col·legi Bisbe Verger. De vegades la *Fabiana Gran* reforçava l'exèrcit dels forasters i, en veure-la, a més d'un li venien caguetes. Com quan xuclàvem la vinagrella de les cunetes o ens empatxàvem d'ametlons. Físicament, *La Fabiana* era una allota molt desenvolupada per a la seva edat, amb uns remarcats trets masculins i

un poderós braç cremat que exhibia, com si fos un amulet, per defensar els seus germans. Si l'haguéreu vista cara a cara no tenc cap dubte que el vostre metabolisme també se n'hagués ressentit. Ai las, la por... i els dimonis d'infantesa. En Banyà Verda i en Poli Ungles sempre a l'aguait, darrera la porta o llestos per davallar pel fúneral a causa d'alguna pueril malifeta. O el mateix Lute, el pobre lladre de gallines que, segons em deien a ca meva, me'l podria trobar a qualsevol cantó preparat per a l'escomesa. De fet, en anar a dormir escodrinava, obsessivament, davall el llit, per si de cas. En canvi, ara, sent una immensa compassió quan em sobta aquella imatge seva en blanc i negre, amb el braç en cabestrell, els ulls cansats, desvalgut, acabat de detenir per la guàrdia civil després de llançar-se pel vagó d'un tren quan el duïen a la presó. Ja ho deia mumpare, que la por vista de prop no és res. No sé què voleu que us digui! Pregunta-ho a en Carrero Blanco, el delfí del Dictador que cada dia, durant mig any, va fiar la vida als jesuïtes de l'església de sant Francesc de Borja, on oïa missa de nou, abans d'acudir a la seu del consell de ministres que tenia l'immens honor-orgull de presidir. Si l'almirall pogués parlar probablement estaria d'acord amb la màxima de mumpare. Perquè és impossible que aquell matí del 20 de desembre experimentàs cap tipus de por, baldament les advertències de la policia sobre el perill del dijous que avui evoc i en el qual començava el judici contra els Diez de Carabanchel, els sindicalistes acusats de subversió i associació clandestina i que acabaren irremissiblement a la presó. I és que l'atemptat de què va ser víctima l'efímer president de les

acaballes del franquisme fou devastador i letal. Els cent kilograms de goma-2 que ETA havia col·locat en un túnel, a Claudio Coello, i que va detonar quan el Dodge oficial hi circulava va provocar que el vehicle volàs, literalment, per sobre l'edifici annex a l'església i aterràs talment un meteorit al seu claustre. Com si d'en Banya Verda o del mateix diable es tractàs, se'm va quedar gravada la foto d'Arriaga amb la seva granota blava d'electricista, que els diaris i la televisió van difondre com a executor del magnicidi.

Miquel Mas, es padrí Paraire.

El meu carrer d'infantesa era un carrer de gent alegre i humil, aliè als decisius successos de la política estatal. Els veïnats veina-dejavien i les portes de les cases restaven obertes de pinte en ample. Res esdevenia més delitós que trobar-se defora i parlar sense aturall de qualsevol fútila. Per altra banda, qualsevol pretext servia per anar cal veí. Com, per exemple, cedir el testimoni de la capelleta de la Sagrada Família, observar amb mitja dotzena d'esclata-sangs grenyals o amb un almud de caragols, fer una innocentada el dia del Innocents. També podia succeir a l'inrevés. Hom acudia a cal veïnat a bestreure un polsim d'espècies grogues, o un pessic de sal, o dues tomà-tigues de ramellet, o dos brots de julivert. El dia de la mort de Franco quasi ningú va veure, a la televisió, l'anunci del transcendent <<españoles Franco ha muerto>> que Arias Navarro, el sinistre nou president del govern va fer, amb les dents estretes i el bigoti serrat, el 20 de novembre de 1975. El meu padrí Miquel, assabentat dels fets, em deia: <<Una guerra mai. És una cosa molt lletja>>. Jo l'escoltava esglaiat. Successivament en el poble, als carrers, a les botigues,

als cafès, a l'escola, a l'institut, en sortir de missa la notícia va calar a la velocitat d'un regalim de pólvora: en Franco ha mort. I el neguit i la joia va inundar les vides d'uns i altres. Com la meua vida d'adolescent i estudiant primerenc a l'institut de Felanitx. Alguna cosa grossa devia haver passat. Tres dies sense escola. Com si el temps s'hagués aturat. Talment aquesta primavera de pandèmia en què faig memòria d'aquella incerta tardor. Silenci, desconfiança i alguna bauxa furtiva. Lentament, però, la llum al final del túnel: democràcia. <<Llibertat, amnistia, estatut d'autonomia>>, es va arribar a corejar pels carrers de l'illa. I el meu padrí que adesiara em xiuxuejava: <<Una guerra mai. És una cosa molt lletja>>. I una altra vegada, la rutina diària. Per sort, res ja no seria igual. Com diuen, ara, que no ho serà, els experts en el COVID-19 i els gurus econòmics, tot augurant una nova època de renúncies i de magror. Com, també, diuen altres que la bondat en resultarà el tret distintiu de l'home. Què en pensaria el meu padrí de tot plegat, ell que era un nin quan la pesta de la grip va fer estralls arreu de Mallorca? El que sé de manera feaent és que va ser una bona persona. En Toni *Pedrerres*, en el seu comiat, li va posar nom: <<Un home de qualitat>>. De la meua tornada a l'institut tenc el diàfan record del text de l'últim missatge del Generalísimo, penjat a la paret del hall, dins unes enormes vases. Aquell que ho havia deixat <<todo atado y bien atado>> invocava els espanyols i Jesucrist <<al llegar para mi la hora de rendir la vida ante el Altísimo y comparecer antes su inapelable juicio... Quiero, en mi último momento, unir los nombres de Dios y de España y abrazaros a todos para gritar juntos, por última vez, en los umbrales de mi muerte: ¡Arriba España! ¡Viva España!>> Al costat de les paraules del Caudillo, un altre quadre, no menys pompós, amb el primer discurs del Rei ens

avisava de l'avenir: <<En esta hora cargada de emoci3n y de esperanza, llena de dolor por los acontecimientos que acabamos de vivir, asumo la Corona del Reino con pleno sentido de mi responsabilidad ante el pueblo espa3ol...>>

Degué ser en la meva adolescència quan el carrer José Antonio Primo de Rivera es va asfaltar. Segons he sentit contar als veïnats, un dia el batle els va fer saber que estaria disposat a posar el quitrà sempre que els conciutadans hi contribuïssin econòmicament. Cadascú es va escurar les minses butxaques perquè l'obra pública, finalment, es va executar. D'això en don fe.

Campament del col·legi Bisbe Verger a s'Almonia, amb el rector, don Guillem Parera. Anys 70.

Amb asfalt o sense, els allots fèiem la vida entre l'escola i el carrer. A casa hi paràvem, com aquell que diu, per anar a dormir. En sortir d'escola, al migdia, ens faltava temps per deixar la maleta i pegar dos xuts a la pilota. En el meu cas, la porta de la portassa de ca nostra, apedaçada de bidons de ferro, feia de porteria. Els horabaixes, els partits de futbol ja eren reglamentaris i ens aplegàvem una dotzena de nins a la placeta de s'Aljub, on fins entrada de fosca emulaven els nostres ídols. Gallego, Marcial, Rexach, Ufarte, Gárate, Becerra. Quan quasi feia fosca, plens de pols i, qui més qui manco amb alguna genollera, ens retiràvem cadascú a ca seva. Un bon dia, vàrem trobar que a la placeta hi havien instal·lat gronxadores. Això va fer que les nines començassin a deixar-s'hi veure assíduament i que el futbol quedàs en un segon pla. Llavors, nins i nines participàvem dels mateixos jocs amb un frenesí i excitació fins aleshores desconeguts. Els quatre cantons, conillons a amagar, qui el dur, el mocadoret, estirar la corda, saltar la corda, *brile*, la gallineta cega. Aquest darrer, amb el pretext que estava permès tocar la persona aglapida per endevinar la seva identitat, fou l'inici dels primers magrejos, ingenus i libidinosos, entre la cridòria de la esvalotada mainada. Els jocs de carrer exclusivament masculins eren piola, bolles, *rompes*, baldufa, bull; mentre les nines solien jugar a l'elàstic, pisso o figuretes. Al carrer José Antonio, els nins ens passàvem hores, asseguts a la voravia, jugant a *rompes*. El més habitual era jugar de dos en dos, mentre els altres miraven. La cosa consistia en impulsar amb el dit polze el cartró d'una capsa de mistos, que prèviament havíem retallat, el més lluny possible. L'altre jugador havia de tocar amb el seu cartronet el del adversari. Els més hàbils esperaven que

hi hagués una bona estesa de *rompes* i així endur-se'n tota la tirada. Amb poc més d'una hora de practicar hom es podia fer d'or o perdre-ho tot. Quan el guanyador havia escabetxat l'altre ja hi havia un nou contrincant disposat a començar una nova partida. Colleccionar cartronets de caps de mistos va esdevenir un tresor. Sovint ens els baratàvem i els grossos i els que tenien il·lustracions artístiques valien per dos o per tres, i, àdhuc, per més. El valor el fixava qui tancava el tracte. Dels altres divertiments no fa al cas parlar-ne perquè pos missions que, a molts dels lectors d'aquesta crònica, algun esquitx us n'ha arribat o, si més no, n'ereu protagonistes. Jaume, Miquel, Joan, Damià, José Antonio, Jaume Antoni, Nofre, Antonio, bé que ho sabeu, amics meus! I vosaltres, els més grans, *com més grans més bèsties*, Andreu, Tòfol, José Luis, Cosme, Miquel, i l'altre Miquel *cametes me valguen* si no dic la veritat.

Nins, grans i petits, el dia de la confirmació. 28 de febrer de 1968. Arxiu: Jaume Antoni Clar.

L'any 1971, el de la sembrada de pins a Consolació, amb companys del col·legi Bisbe Verger. Arxiu: Jaume Antoni Clar.

El cronista va venir al món al número 6 del carrer de la vella farinera. Per més senyes, a can Paraire, al quarto de l'aiguavés de davant. Mumare em conta que quan la comare Coloma la va assistir sols feia dos mesos que havia anat a veure el metge Cosme. «Tendreu un nin», li havia dit. Mumare, probablement, va somriure i assentir: les dues coses que més bellament ha practicat al llarg de la seva vida. La comare Coloma, que vivia al piset del número 1, amb donya Carme, la seva mare, era una dona prima, un xic geperuda i molt tafanera. Però aquella matinada de rebent primavera d'estiu, quan l'avisaren que a can Paraire havien romput aigües, no s'estava per massa romanços. Peresosa, no en tenc cap dubte, va agafar el seu maletí, i només va haver de creuar el carrer per plantar-se a ca la partera. Si el part haguera esdevingut dues vies més amunt la missa hauria estat dita i ben acabada. Perquè amb prou feines arribà a temps de tallar-me el llombrígol i donar l'enhorabona a la família. Quan em vaig fer gran, amb la comare Coloma ens topàvem pel carrer i em cridava pel meu nom. A mi, em fascinava i em pareixia una mena de fada. Especialment perquè fos ella qui em portàs a la vida, en perjudici de les cigonyes que eren, realment, qui duïen els infants al món.

A posteriori, sempre he pensat que el carrer José Antonio ha estat el meu Macondo particular, un màgic i multicolor calidoscopi on homes i dones, nins i nines, vells i joves protagonitzàvem el fantàstic miracle de la vida. A banda de la botiga de can Pep Calent, de l'escorxador de pollastres i de la comare Coloma, allà hi bategaven les existències més diverses. Brodadores finíssimes com na Margalida *Pedrerres*, na Maria *Trapasser* i na Maria Vidal. Cosidores amb molta traça com na Joanaina *Cabrera*, na Margalida *Tromper* i na Maria *Viudesa*. Assaonats mariners com n'Andreu *Cosina*, des Llobards, es conco en Toni *Soler*, es patró *Busques* i l'amo en Jordi *Caranyo*. Peixateres que deien «anau de peix», com n'Antònia *Sastre*. Pageses com madò Coloma, madò Tries i madò Francisca *Bassa*. I pagesos com el meu padrí *Paraire* i l'amo en Jaume *Soler*. La padrina de n'Antònia Vicens, que pasturava cabres. Madò Bèu, una dona grassoneta, que duia un mocador al cap i sempre anava vestida de negre. Picapedrers experts com en Toni *Pedrerres*, en Jeroni *Fango*, en Francisco Vidal i en Manolo de n'Encarna. El manescal del poble, que anava en bicicleta i portava un maletí. La serradora de pedra d'en Bernat *Pere Mort*. En Sebastià Xa-

El dimoni gros, en Pep Sola, amb els caparrots i xeremiers, davant la Sala, donant el sus a les festes de sant Jaume. Juliol de 1976. Arxiu: Cosme Aguiló.

mena, que serrava pedra a can Mir. Es trast de ca sa tia Antonia *de ca es Saig*. La perruqueria de ca na Margalida Xamena. I el dimoni! En Pep *Sola*, que malgrat només hi exercia a les festes de sant Jaume, cada cop que m'hi topava pel carrer em feia certa basarda. No podia evitar veure'l embolcallat dins la granota negra, amb les banyes penjarolloses, les calces vermelles i la canya ferla a les mans, amb què posava a retxa els xicots àvids de festa. La colla de dimonions i caparrots feia la resta mentre l'esbart de jovencells corria cintes o es disputava una joia.

Cas padrí *Paraire* no era una casa tan ostentosa com la de José Arcadio Buendía, ni d'un bon tros. Ni la seva esposa, la meva padrina Margalida *Felip*, s'assemblava en res a Úrsula Iguarán. Pel que jo vaig viure, els padrins formaven un matrimoni ben avingut, on l'amor i el treball de sol a sol bastien sense fissures la seva relació. També es veritat que jo, la meva padrina Margalida, la vaig conèixer poc. Encara no havia fet la primera comunió quan la nit abans de venir els Reis em varen dur a romandre a ca sa tia Joanaina *Pou*, a la botiga de sa placeta Canal. L'endemà vespre, la cosina gran em retornà a ca nostra, on mumare i mumpare, asseguts devora la foganya em varen donar la notícia: <<Sa padrineta ja no hi és>>. Tots fèiem un silenci clamorós, també el meu padrí que anava i venia per dins la cuina, amb el seu dolç somrís a la boca. Més endavant mumare explicava que feia dos dies que sa padrina cremava de febre i que el metge Nigorra li havia diagnosticat angines. Davant d'una fortuna adversa, sols s'hi valia callar, estrènyer les barres i junyir la mula per continuar vivint. A la païssa de ca nostra en teníem una de mula. I el padrí i jo la junyíem, tots els estius, per anar a collir ametles i, després, per anar a tomar garroves. Quan anàvem a collir ametles ens hi estàvem tot el dia, a foravila. A migdia dinàvem de pa i taleca qualsevol, amb un singlot de raïm o dues figafior. De vegades venia madò Tries i feia uns fideus amb caragoles, que ens xupàvem els dits. Què ho era de llarg un dia al camp espolsant ametles, plegant veles i cordant sacs. Record que, en arribar a casa, embetumats de terra i plens de polls, sols tenia set i ganes de ficar-me al llit. Això darrer de vegades s'ajornava algunes hores perquè el dia que tocava pelar la collita, amb l'ajuda dels veïnats, passàvem la vetlada a la portassa, ben entretinguts. Na Maria *Fango*, la seva germana Agnès i la mare de les dues, madò *Maria Garrot*, entre tonades i romanços, solien ser habituals col·laboradores. També amb elles i amb sa tia Antònia *de ca es Saig* moltes nits sortiem a la fresca, amb les cadires i els balancins, per alleugerar el xàfec i l'esperit. Com aquella nit, en què el meu padrí va dir la frase que m'ha acompanyat tota la vida.

El dimoni gros, en Pep Sola, amb els caparrots i xeremiers, davant la Sala, donant el sus a les festes de sant Jaume. Juliol de 1976. Arxiu: Cosme Aguiló.

Sa tia Antònia de ca es Saig, brodadora, i es conco en Toni Soler, mariner, a la casa des calò d'en Busques. Arxiu: Francisca Tomàs.

<<Ens ho fan veure.>> Es referia a les imatges que havíem vist a la televisió, en blanc i negre, de l'arribada de l'home a la lluna. Fins i tot, avui encara pot semblar un misteri l'autoria de l'enregistrament del vídeo des de la part oposada al mòdul Eagle, en el qual es veia l'astronauta Neil Armstrong baixant per l'escala i després clavar la bandera dels Estats Units a la superfície lunar. <<Ens ho fan veure>>, havia intuït el padrí. No per aquesta circumstància sinó pel fet que un home, dos, comptant el pilot Buzz Aldrin -el tercer, Michael Collins, restava dins el Columbia- hagueren aconseguit trepitjar la lluna. Però Armstrong, en tocar amb el peu esquerre la lluna, ja havia dissipat qualsevol recel. <<És un petit pas per a l'home, però un gran salt per a la humanitat>>, va sentenciar. Digués el que digués l'americà, tot allò ens quedava molt lluny i ens semblava molt gran per ser de veres. I el meu padrí tenia dret a dir-hi la seva, com qualsevols veïnat, més ocupat en la supervivència quotidiana i en encarar els vents terrenals de la millor manera que en l'aventura espacial de l'Apollo XI. Aquí, a ras de terra, al carrer José Antonio Primo de Rivera, la gent feinejava tot el dia i el seu esforç consistia en que al rebost sempre hi hagués quelcom per rosegar. La majoria alternaven els seus oficis amb els quefers més diversos. Com és ara engrèixar un porc faixat per fer matances, anar a cercar sal de cocó per les roques més escabroses, collir fenoll marí arran dels penya-segats, fer torró i tambor d'ametla per Nadal, munyir una vaca i beure'n la llet calenta, anar a cercar espàrrecs, anar a cercar esclata-sangs, anar a cercar caragols, fer formatge tendre, pescar salpes i oblades, treure la mel del rusc, escorxar un conill salvatge, caçar un eriçó per fer-ne arròs, criar conills i lloques ponedores, segar faves, sembrar mongetes, conrar tomàtiques de ramallet i de trempó, conrar alls, cebes, pebres, melons i síndries, fer pa a un forn de llenya, fer cocarrois, panades, robiols i crespells per Pasqua i anar de contraban. Anar, de nit, a carregar sacs de tabac o de cafè a vorera de mar i portar-los a l'esquena cap a la vila, talment mules de marxa. De contraban, n'he vist desabrigats secrets a cal padrí *Paraire*. Dins la païssa, entre les bales de palla; al calaix, farcit de diaris, de la taula petita, dins la cuina petita; *allà dalt*, a qualsevol esclatxa de les parets de pedra. No ho trobau excitant jugar a conillons a amagar amb els grans de la casa? Però més engrescador em resultava, en sentir olor de festa major, quan el dimoni, amb els dimonions, els

El dimoni gros, en Pep Sola, amb un dimonió, els caparrats i els xeremiers, a les festes de sant Jaume. Juliol de 1976. Arxiu: Cosme Aguiló.

caparrats i els xeremiers ja havien fet el cercavila que donava el sus a les festes de sant Jaume, escoltar, a posta de sol, des del corral de ca nostra, els assajos dels conjunts musicals que les nits d'aquell any havien de tocar a les verbenes del recinte de *cas Coix*. Perquè el clos de *cas Coix* tenia paret mitgera amb el nostre corral i, com aquell diu, teníem la festa a casa. A mi m'encisaven aquelles remors i anhelava, en arribar al vespre, poder anar a la verbena. Com que la meua tendra edat suposava un obstacle, el meu padrí se les enginyava per fer la bona als portalans i ells ens deixaven passar d'amagatotis, entre els brandats de mata llençisquera, per gaudir una estoneta dels populars músics. Tot d'una, en entrar, a l'esquerra, hi havia l'escenari de pedra per als cantants. Al davant, s'hi solia habilitar la pista de ball envoltada de paperins i llumetes de colors. El trespol era de terra i més d'un acabava amb les sabates tenyides de vermell. Sovint, abans d'entrar a la verbena, sa tia Apol·lònia *Torrelles*, la mare del meu amic Jaume Antoni, ens avisava perquè ens aturàssim ca seva, que estava just al davant del trast de *cas Coix*, per veure d'aprop els músics, als quals ella cedia una habitació, on es vestien amb la roba de gala. Més d'una vegada coincidirem amb Els Javaloyas, amb els que el santanyiner Toni Covas tocava la guitarra i la trompeta. No va ser fins entrada l'adolescència que vaig ballar, aquí i allà, llur famoses balades. <<Margarita>>, <<Lina>> o <<Tot ja és mort.>> O les de Tony Frontiera, Lorenzo Santamaria, Juan Bau o Nino Bravo, de qui una dona, un horabaixa en sortir d'escola, va dir que havia derrenclit. Llavors, també, vaig entendre els escarafalls i els plors de la vilatana, i per què se'n feia creus, com si del propi marit es tractàs. Avui el prodigiós cantant valencià és un mite i, anys i panys, després ressonen <<Libre>>, <<Un beso y una flor>> o <<América.>>

Temps era temps, que més bons o més dolents, eren els nostres i han estat els únics. Temps de ye-yés, de Beatles i de comuna, quan vam sortir de l'ou, because we all lived in a yellow submarine and our friends were all aboard. No s'han marcit els vinils que posàvem amb na Francisca de cas es Saig, els matins de juliol a la casa familiar des caló d'en Busques. Les cànvides melodies de «El baúl de los recuerdos», «Soy rebelde», «Delilah», «El vals de las mariposas», «Yo no soy esa», «Un ramito de violetas» o «Velvet mornings.» Ni les cançons que encapçalaven el hit parade del moment: «Mi limón, mi limonero»; «Help», «Casatschock», «Fin de semana», «July», «Eva María», «Un Rayo de sol» o «Paradise of Love» que, cada estiu, s'enfilava al lloc més alt de la llista d'èxits.

Cada dia volíem que fos diumenge a Mallorca, o almanco, aquest va esdevenir el reclam per atreure els turistes i les turistes que ens començaven a visitar. El sol, les cales, l'hospitalitat dels residents i el bon tracte dels visitants, els *souvenirs*, els restaurants, els bars, els *night clubs*, el galanteig, els balls d'aferrat, els besos, les rialles, les abraçades, la complicitat, els *citroën mehari*, les cartes d'amor, *el parfait amour* i el «ens tornam a trobar l'any que ve» conformaven una nova realitat, idíl·lica i pròspera, per als illencs. Res a veure amb la pírrica primavera que, més de quaranta anys després, ens ha abocat a una nova normalitat –ho diu l'oracle– de les pantalles, les mascaretes, la distància de seguretat, la higiene obsessiva, les mampares, la desconfiança, l'isolament, la crisi econòmica, les renunciacions i la consciència, a la fi, de la vanitat de les coses mundanes.

Escenari des clos de cas Coix, on se celebraven les verbenes. En primer pla l'infant Miquel Ferrer, Corriola, amb la seva mare. Finals dels anys 50. Arxiu: Miquel Ferrer.

«Però, per damunt de tot, revestiu-vos de l'amor, que tot ho lliga i perfecciona»

Col. 3, 14

Maig de 2020, el de la Pandèmia

PROGRAMACIÓ

SANT JAUME 2020

La venda de camisetes es farà els dies 16, 17 i 20 de juliol, al centre jove de Santanyí. El preu serà de 5 euros, i els beneficis obtinguts aniran destinats a la gent més necessitada i afectada per la crisi del Covid-19, i per fomentar la reactivació econòmica i social del nostre municipi.

Divendres dia 24

- ◆ Per als més petits de la casa **"Pinta a casa"**. Per apuntar-se i recollir el material, els dies 16, 17 i 20 de juliol, al centre jove de Santanyí. Per a més informació telefonau al:

674 32 59 66.

Els dibuixos s'han d'entregar al centre jove de Santanyí. S'obsequiarà cada dibuix amb una cinta de **Sant Jaume**.

-
- ◆ **21:20 h**
Els gegants Bernat Cinclaus i Maria Ramis faràn una ballada just abans de començar el Pregó. A l'aparcament del Teatre Principal de Santanyí.

-
- ◆ **21:30 h**
Pregó de les festes de Sant Jaume 2020 a càrrec de Miquela **"Danús"**.

A continuació, petit gran concert a càrrec de Two & a Loop, música des del cor amb Silke Hamann & Brahm Heidl.

Dissabte dia 21

◆ 11:00 h

Ofici Solemne en honor a Sant Jaume. A la parròquia de Sant Andreu de Santanyí. Presideix l'ofici Mn. Miquel Àngel Frontera, Rector de la parròquia de Lluçmajor. Ball de l'oferta a carrec de l'escola de ball de bot: Sa Mitja Lluna. Organista: Francesca Suau.

◆ 19.30 h

Festa de les persones majors de Santanyí amenitzada per Nick Lore Music. Durant la festa es farà un homenatge a totes aquelles parelles de Santanyí que duguin casades durant 50 anys o més. A la Residència de la tercera edat. (Es prega que totes aquelles parelles que es trobin empadronades a Santanyí en aquesta circumstància ho comuniquin a l'Ajuntament de Santanyí. Demanau per Marga Obrador). Hi haurà gelat per a tothom.

◆ 20:00 h

Contacontes familiar: "Contes de Rialles" amb Emmanuel Danet. A l'aparcament del Teatre Principal de Santanyí. Per a totes les edats.

◆ 21:30 h

Lliurament de premis als millors estudiants de primària, ESO i Batxillerat. A l'aparcament del Teatre Principal de Santanyí.

◆ 22:00 h

Concert de Sant Jaume 2020 a càrrec de la Banda Municipal de Música de Santanyí, dirigida per Pedro Vallbona. A l'aparcament del Teatre Principal de Santanyí.

Diumenge dia 26

◆ 21.30 h

Representació de l'òpera Tosca a càrrec de Diàbolus in Música.

Òpera en tres actes. Música d Giacomo Puccini. Llibret de Giuseppe

Giacosa – Luigi Illica

Repartiment:

Floria Tosca, Maia Planas (soprano);

Baró Scarpia, Pablo López (baríton);

Mario Cavaradossi, Antoni Lliteres, (baríton);

Angelotti/Sagrestano, Joan M. Muñoz (baríton)

Jesús López Blanco (piano);

Director artístic: Pablo López;

Pau Aulí (vestuari); Tonina Matamalas

(animació audiovisual); Fabián Pereyra (Disseny i il·luminació); Javier

Sánchez (orgue i regidoria).

És una producció de Diabolus in Música.

Amb el patrocini del Departament de Cultura, Patrimoni i Esports del
Consell de Mallorca.

A l'aparcament del Teatre Principal de Santanyí.

 Departament de Cultura, Patrimoni i Esports
Consell de Mallorca

Dilluns dia 27

22:00 h

En saps més que jo? Concurs de preguntes relacionades amb el terme municipal de Santanyí i amb la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Al pàrquing del centre jove de Santanyí. Inscripcions on-line al facebook del centre jove del 15 al 21 de juliol. Aforament limitat.

Grups de 4 persones.

Premi al millor grup: sopar per a 4 persones. Majors de 14 anys.

MESURES DE SEGURETAT I HIGIENE

- ◆ Respectar la distància de seguretat
- ◆ L'ús de la mascareta serà obligatòria quan no es pugui garantir la distància de seguretat a la via pública.
- ◆ No oblideu rentar-vos les mans abans i després de totes les activitats.
- ◆ Evitau les aglomeracions en tot moment i sobretot al començament i a la finalització de tots els actes, sobretot quan la gent arriba i se'n va.
- ◆ Respectau la distribució de les cadires que trobareu ja col·locades als diferents actes.
- ◆ Evitau recolzar-vos al mobiliari i al material urbà (faroles, senyalització viària...)
- ◆ Seguiu i respectau en tot moment les indicacions del personal de l'organització de l'acte, de la Policia Local i de Protecció Civil.
- ◆ Recordau que abans i després dels actes, els espais on es celebren aquests, han estat desinfectats amb una solució que no és perillosa ni per a les persones ni per als animals.
- ◆ Tots els actes tendran aforament limitat.

-Per a més informació telefonau al 674 32 59 66-

Conxa Vidal

L'ANY PASSAT VAIG TENIR L'HONOR DE PARTICIPAR EN LA PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "VIATGES, TURISTES I TRIBULACIONS" DE CRISTÒFOL-MIQUEL SBERT. SÍ M'HAVIA SENTIT ALAGADA QUAN EN MIQUEL ES VA INTERESSAR EN LA MEVA HISTÒRIA, ENCARA M'HI VAIG SENTIR MÉS QUAN ME VA DEMANAR DE PARLAR A LA PRESENTACIÓ DEL SEU LLIBRE I D'EXPLICAR EL QUE REPRESENTA PER JO "VIATJAR". FINS EN AQUELL MOMENT, MAI NO HAVIA REFLEXIONAT EN AQUESTA QÜESTIÓ, I ME'N VAIG DONAR COMPTE QUE LES GANES DE CORRER MON ME VENIEN DE PETITA; TAMBÉ VAIG HAVER DE PENSAR I SOBRETOT TROBAR LES PARAULES PER EXPLICAR AQUESTA ATRACCIÓ CAP A ALTRES INDRETS. TOT AQUEST RECORREGUT, PARTINT DEL MEU MON INTERIOR, PASSANT PER L'ESCRITURA DE SENTIMENTS I VIVÈNCIES, FINS EL MOMENT DE LLEGIR EN PÚBLIC EN EL TEATRE, VA ÉSSER UNA EXPERIÈNCIA MOLT INTERESSANT I GRATIFICANT.

Ara l'ajuntament me proposa de reproduir les paraules que vaig llegir aquell dia; ido aquí les teniu:

Per contar perquè vaig començar a viatjar, he d'explicar una mica com era sa meva padrina materna, na Magdalena Cavallota. Ella era molt sociable, volia conèixer gent, fer favors i sentir-se estimada pels altres.

Tenia una locura per anar a Ciutat i fins hi tot s'enfadava si noltros hi anàvem i no li dèiem, perquè ella no volia deixar-se perdre cap oportunitat per anar-hi. Li agradava molt anar de tendes i parlar amb els dependents li donava vida. Supòs que els anys de penúria que havia passat de jove en tenen una part de culpa.

Es des poble s'en recordaran d'ella, no faltava a cap dia de mercat i no s'aturava de parlar amb un i s'altra. Bé, idò sa padrina Magdalena va esser sa persona que més em va influir a s'hora de viatjar. Primer, va començar a dur-me a ses excursions de na Maria Corriola; on cantaven dins el bus, feien sortejos, reien..., hi havia una despreocupació a l'atmosfera que no havia viscut mai. Jo, em contagiava i gaudia d'aquell ambient fora maldecaps dels adults. Esperàvem amb impaciència sa pròxima excursió i, mentrestant, sa padrina sempre em deia que un dia anirém a Andorra! M'ho deia amb tanta il·lusió, que em va engrescar! Jo no tenia idea de com era Andorra, ni casi a on era, però sí que entenia que era un lloc molt especial. Aquest viatge, que somiava de fer amb sa padrina, no es va dur a terme, però sí que els nostres pares ens dugueren a la Vall d'Aran i a Andorra. Mu mare molt més pragmàtica, ja m'havia avisat que Andorra només era un carrer amb tendes, però vaig poder entendre sa fascinació que aquell lloc exercia damunt sa padrina i no vaig quedar decebuda. El que sí que vaig quedar és tocada per la necessitat de descobrir llocs nous i de conèixer noves realitats, i així vaig anar definint les meves pròpies destinacions ... París, Egipte, Àfrica!

Vaig descobrir París amb un viatge d'estudis, aquella ciutat em va encantar, era la culminació de tots aquells anhels. Aquest viatge de 5 dies amb s'institut, va tenir gust de molt poc. No vaig poder experimentar casi res del que hauria volgut, necessitava entendre i esser part d'aquella ciutat, viure el seu dia a dia. Així em va venir sa idea d'anar a viure allà i, rebel com era, el dia que vaig complir 18 anys

vaig anar a Palma a comprar un bitllet de només anada. Aquí vull aprofitar per respondre una pregunta que en Miquel em va fer, m'he penedit mai dels viatges que vaig fer, els tornaria a fer? Si, els tornaria fer a tots!!! Crec que l'única cosa que canviaria seria el patiment que vaig donar als meus pares, cosa que no intuïa en aquells moments i que només puc imaginar ara que som mare. Sí que veia que no els feia massa gràcia, però mai em van demanar que no hi anàs, només em van suggerir que mu mare m'acompanyàs els primers dies, però jo no vaig voler; necessitava descobrir la ciutat tota sola, tirar-me de cap a s'aventura. Mon pare a 18 anys també havia passat una temporada a Alemanya, i ho vaig poder argumentar a s'hora de convèncer-los.

Sé que molta gent no ho entén, perquè m'ho han dit moltes vegades: "per res aniria a passar canòssies", "jo no podria", o "amb lo bé que s'està a Mallorca". Sa qüestió és aquesta, no es tracta d'estar bé, sinó de descobrir i de posar-se a prova a un mateix.

Des de sempre m'han agradat molt les novel·les, així llegint Christian Jack vaig somiar molt de temps de viatjar a Egipte.

La il·lusió de conèixer Àfrica ja em ve de petita, i un dia es somni es va convertir en realitat. Es viatge que vaig fer amb en Pascal (es meu company de llavors i actual marit), va ser màgic. El tornaria a fer i ho record com una etapa molt feliç de sa meua vida. Vàrem viure aventures i desventures, però de totes en vàrem treure alguna cosa bona, totes les vivències ens van apropar i van crear un vincle important entre noltros.

Crec que tant a Pascal com a mi, els que ens queda d'aquest viatge de cinc mesos per Àfrica i dels set anys d'estança a Sud-àfrica, són les relacions que vàrem mantenir amb la gent d'allà.

Els paisatges els vam disfrutar però el sentit del viatge el trobarem sempre amb la gent amb què ens topàvem.

Arribats a Sud-àfrica ens vam instal·lar, amb la idea de continuar movent-nos pel continent, el que vam seguir fent però amb no en tanta freqüència com jo hauria desitjat. Després, va néixer en Joan i la maternitat va canviar a poc a poc les meves prioritats. Vam seguir viatjant amb el nin a Botswana, Swazilandia i Moçambic però les circumstàncies i la criminalitat de Sud-àfrica van fer que decidíssim tornar. Aquesta decisió va arribar de cop, en molt poc temps en Joan i jo ja érem aquí, mentres que en Pascal es va quedar arreglant els assumptes. Em sabia greu deixar la vida que dúiem allà, hi haguéssim pogut viure molt bé si no fos per la delinqüència. Lamentava tornar encara que sabíem que era el que haviem de fer, però al final n'estem ben contents i no hem enyorat la vida que teníem allà.

Quan viatj, si en un principi el que m'atreu és l'exotisme, la diferència cultural, finalment no puc evitar "comparar" i sempre sorgeixen records meus o de coses que em van contar. Crec que en el fons sempre intent trobar la connexió entre les distintes cultures i que això és realment l'essència dels meus viatges.

Vull agrair a n'en Miquel l'esforç i la feina de recollir les nostres històries, totes amb el mateix comú denominador, el viatge, però amb motivacions i vivències tant diferents.

I si bé encara tenc ganes de viatjar, no puc més que estar d'acord amb les reflexions finals d'aquest llibre i l'impacte dels viatgers.

Potser, els nous temps ens demanen que trobem noves maneres de conèixer mon.

Moltes gràcies

AQUELL VESPRE VAIG ACABAR LA MEVA EXPOSICIÓ PARLANT DE L'EPÍLEG DEL LLIBRE D'EN MIQUEL. LES REFLEXIONS QUE EN MIQUEL ENS CONVIDA A FER-HI, COBREN ARA MÉS SENTIT QUE MAI, JA QUE EN EL MOMENTS QUE ESCRIC AQUESTES PARAULES ÉS TEMPS DE CONFINAMENT; LES FRONTERES ESTAN TANCADES I ELS VIATGES SEMBLEN COSA DEL PASSAT.

Per això me permet de reproduir-ne una part del contingut:

"Per als qui dels viatges esperen una certa emoció, un tast de risc, posar a prova les pròpies habilitats físiques, per als qui cerquen gaudir de la natura, contemplar belles panoràmiques, fer llargues caminades; en fi, per als qui dels viatges a altres geografies el que recorden amb més satisfacció són aquests moments no cal anar tan lluny a cercar es que el que és tan a prop. Les senderes per la Serra de Tramuntana fins i tot ens superen, tant per l'esforç com per les magnífiques panoràmiques, d'altres d'enllà les nostres fronteres que han esdevingut més famoses. No és que siguin un succedani, són rutes de cinc estrelles, amb tresqueres de mal pujar, escalades pesades i costerudes on s'han de cercar encaixos per als peus i agafadors per a les mans i alguna vegada s'ha de saltar sobre el fonal.

{...}

D'altra banda, si el que s'intenta és conèixer el país, hi ha formes més profundes, econòmiques i tranquil·les. S'aprèn més mirant documentals o llegint sobre l'indret que anant-hi. I així no es contribueix a desestabilitzar encara més la vida dels seus moradors."

Cristòfol Miquel Sbert, Viatges, turistes i tribulacions. Edicions Documenta Balear.

I ja només em queda donar les gràcies a l'ajuntament de Santanyí per l'oportunitat que m'ha donat de poder participar en el programa de les festes de Sant Jaume, una publicació molt apreciada dels Santanyiners, i tornar agrair a Miquel el haver-me fet participar d'aquesta experiència.

Molts d'anys i molt bones festes.

LA PANDÈMIA DE 1918

Cristòfol-Miquel Sbert

Com va lluitar Santanyí –encara amb una economia agrícola on tot depenia dels ingressos de la família– contra l'investida mortífera sols amb l'ajut dels abnegats metges del poble, les franciscanes i la solidaritat d'alguns veïnats.

EL GRIP.

Fa cent-dos anys aquesta malaltia coneguda també per dengue, influença a Itàlia i als països de parla anglesa –on també se la coneix per flu–, trancazo a Castella, la passa a Catalunya i com a grip espanyol –encara que com el Covid-19 fou d'origen asiàtic– es va convertir en la més destructiva de les seves periòdiques aparicions des de 1610; de fet el seu holocaust és semblant al de la pesta. S'estima que causà la mort d'uns vint milions de persones arreu del món en un parell de mesos i més de cinquanta vegades aquesta xifra sofrien la malaltia. Just a la Índia es calcula que moriren dotze milions i mig de persones, mentre que als Estats Units va causar cinc-cents cinquanta mil víctimes.

Es creu que la pandèmia fou portada a Europa per les tropes nord-americanes que l'abril de 1918 arribaren per participar en la Gran Guerra, causant més morts que la pròpia contesa. Aquesta malaltia normalment benigna, quan va incidir sobre uns soldats exhaustes, uns camps de presoners miserables i una població mal alimentada i en pobres condicions higièniques –els preus de les subsistències estaven molt alts i la guerra havia aturat la producció al centre d'Europa. En pocs mesos es va estendre per tot el món. Les mesures per evitar la seva entrada a Europa resultaren infructuoses. S'havia introduït el mes de maig però la seva gravetat s'accentuà fort durant l'octubre. Sort tingueren els primeres que passaren el grip, ja que quedaren vacunats. Durant aquest període el grip va causar, a més, gran nombre de complicacions broncopulmonars i col·lapses.

Al principi encara que afectà molta gent com que era benigna se la prenia en broma. Tot de cop, però, va anar prenent un trot alarmant. La malaltia es presentava de sobte, apareixien complicacions i en poques hores es produïa la defunció, quasi sempre de broncopneumonia.

DISPOSICIONS.

El disset d'octubre la Junta General de Sanitat acordà diverses mesures:

- Tancar les escoles, teatres, balls i cinemes. (El cinema La Protectora de Palma, que no va tancar, a més de la neteja diària amb zotal i creolina oferia ingènuaument als seus espectadors una copa de conyac).
- Recomanar no estar massa temps dins locals tancats i ordenar els seus propietaris renovar l'aire cada hora o dues.
- Prohibir visitar els morts de cos present.
- Ordenar que els morts foren transportats al cementeri immediatament que es disposés del bagul.
- Ordenar la desinfecció de les cases on hi havia hagut algun malalt greu. (Aquesta feina es feia a consciència. El Ayuntamiento acordó por unanimidad que sean abonadas once pesetas a Cosme

Escalas Bonet, importe de sus adelantos devengados en los cinco jornales y medio empleados en la limpieza de la casa nº. 13 de la calle del Aljibe a consecuencia de la defunción de Gabriel Moll Juan ocurrida en la misma, víctima de la enfermedad reinante.¹ Moltes voltes i arcs de les cases foren innecessàriament emblanquinades).

- Adquirir xeringues hipodèrmiques i regalar-les a les monges,, encarregades de l'assistència a domicili.

Ja catorze anys abans la rosa o xarampió havia causat una alta mortalitat entre els infants santanyiners. Son casi diárias las defunciones por sarampión entre párvulos de dos, cuatro y hasta siete años y no se han cerrado las escuelas públicas². Veintitrés fueron las defunciones el pasado octubre por sarampión, siendo ahora en gran número los párvulos convalecientes, considerados ya fuera de peligro³. I abans, durant el bienni 1876-77 Santanyí també havia sofert la mortal epidèmia de la varola.

Aleshores la població de la comarca era de 6.800 habitants, comptant Ses Salines.

Joan Santandreu era el rector i el batle, Miquel Clar Caldentey, però el tinent de batle era Joan Verger Tomàs. Els metges eren Miquel Escalas, Joan Escalas, Gregori Adrover "Moré" i Bernat Vidal Escalas, que just havia acabat els seus estudis i es va trobar de sobte amb una tasca exhauridora fora de mida. Es desplaçava amb un carretó alt, amb una campaneta per tal de poder ser trobat més aviat, que manava Pere de Son Morlà. Deduir els metges que els qui tenien una hemorràgia se salvaven i que les sangries eren ineficaces.

ES DEMANA AJUT HUMÀ.

El regidor Bernat Escalas Burguera proposà de crear una brigada de set ó vuit homes que, retribuïts amb cinc pessetes diàries cada un, s'encarregassin d'endur-se'n ràpidament els cadàvers. Contestà el cacic -que volia estalviar- que li semblava una bona idea però no era del parer de tenir gent assalariada, que millor seria explorar la voluntat dels empleats municipals perquè a les ordres del tinent segon fessin aquesta feina i que després ja se'ls remuneraria en funció de la feina feta⁴.

AUGMENTEN LES DEFUNCIONS.

Els darrers dies d'octubre i la primera setmana de novembre foren terribles. El dia de Tots Sants es registraren 10 defuncions al terme i el dia 4 quatre foren 11 els morts.⁵

L'Ajuntament acceptà l'ofertament voluntari dels veïns Bernat Jaume Bonet i Mateu Vidal Salom per a la conducció i enterrament dels difunts i acordà abonar-los els dies de feina a raó de deu reals. S'acordà també abonar una pesseta cinquanta cèntims a cada un dels veïns Bartomeu Vicens Llaneras y Bartomeu Vicens Moll i dues pessetes als veïns Joan Cerdó Mesquida. Antoni Riera Galmés i Guillem Pons Vidal pel seu ajut en la conducció de cadàvers.⁶

Degut a la baixada del nombre de passatgers, la companyia de ferrocarrils va suprimir dues de les seves sortides diàries de la recentment inaugurada línia i l'Ajuntment va fer assecar Sa Bassa Seca, al costat del cementeri.

¹ Llibre d'actes del Ple municipal, 15/11/1918

² El Eco Balear, 21/10/1903.

³ El Eco Balear, 9/11/1903.

⁴ Llibre d'actes del ple municipal, 25/10/1918, AMS.

⁵ LLANERES, Bernat, (VIDAL I TOMÀS), " Santanyí", 22/11/1958.

⁶ Llibre d'actes del ple municipal, 3/11/1918, AMS.

A Ses Salines amb una població d'uns 1.500 habitants, la gravetat del problema s'accentuava degut a la manca de metges, que havien d'anar-hi des de Santanyí i Campos, i a les males condicions del cementiri -manca de terra i deixadesa. Se han enterrado ventiún cadáveres en Ses Salinas de la enfermedad reinante estas dos últimas semanas pero a tan poca profundidad que tememos mucho y más con las últimas lluvias torrenciales se convierta en foco de infección.⁷

A quasi totes les cases de Ses Salines hi havia malalts. L'Ajuntament de Santanyí, mancat de recursos, va publicar un ban per tal que els mateixos veïns desinfectassin el poble.

HEU DE MENESTER RES?

A Santanyí-poble l'única apotecaria que hi havia no tancava, preparant xarops i sellos⁸. Si es podia, ja que escassejaven els queviures especialment la carn i la llet- es donava brou als malalts. Es feien foguerons al mig del carrer i es cremava romaní pensant que així amb el fum es purificava l'aire. Alguns duïen terrons de càmbora dins les butxaques. Les escoles, els cafès i botigues avaren tancant-se. La gent quasi no sortia sobre tot per por. Hi hagué cases que tingueren més d'una defunció en pocs dies, dos germans, els pares, la mare i el fill,... Les dues orfes de mare, filles d'un carrabiner, foren acompanyades a la Misericòrdia⁹. Tot i això algunes persones altruistes com Andreu de ses pedreres, Paula de Jesús o Madó Marcelina, anaven per les cases demanant si necessitaven qualche cosa.

A molts de moribunds no se'ls donava l'extremunció per falta de temps. Sovint se'n havien de dur els seus propis difunts embolicats en un llençol, en carro o en braços al cementiri, lloc que el dia de tots Sants es va prohibir visitar. Les campanes no tocaven de mort i no se celebraven funerals per no alarmar més la gent. Els vint-i-quatre dies que van des del 23 d'octubre al 15 de novembre foren especialment letals a la comarca. Només a causa de grip moriren 97 persones, 49 a la vila, 17 a Ses Salines, 20 a s'Alqueria Blanca, 10 a Es Llombards i 1 a Calonge, que representen aproximadament el deu per cent del total d'afectats.

L'epidèmia afectava especialment la gent jove i les dones embarassades. A la comarca de Santanyí el 82 % dels morts tenien menys de quaranta anys i el 57 % entre 20 i 39. Cal tenir en compte que, degut a les complicacions, les causes apuntades als certificats mèdics de defunció són diverses: broncopneumònia, pneumònia gripal, pulmonia, grippe, influenza, tuberculosi pulmonar, trancazo o cardiopatia.

RECONEIXEMENT.

Finalment arribà l'hora de donar les gràcies pel comportament d'alguns santanyiners:

Dispuso el Ayuntamiento altamene satisfecho del proceder humanitario de los guàrdias municipales y peones camineros de esta villa por haber contribuido voluntariamente a la conducción de cuantos difuntos ha causado en esta población la epidemia grip que acaba de desaparecer, dando ejemplo inequívoco de su acendrado civismo y espíritu altamente caritativo en momentos de angustia y desfallecimiento por parte del pueblo en general, en casi todas las ocasiones ellos solos y sin ayuda de nadie, y al objeto de retribuir siquiera con una pequeñísima cantidad tan señalado servicio puesto que en breves dias tuvieron que trasladar al cementerio más de cuarenta difuntos, así com al sepulturero D. Cipriano Ferrer por su excesivo trabajo, que en varios momentos necesitó auxilio para dar sepultura a tan inusitado número de difuntos:

⁷ Correo de Mallorca, 12/11/1918.

⁸ LLANERES, Bernat, "Santanyí"; 22/11/1958.

⁹ Llibre d'actes del Ple municipal, 15/11/1918, AMS.

la Corporación por todo lo expuesto y por unanimidad acordó que a cada uno de los guárdias municipales Juan Burguera Ferrer, Jaime Tomàs Vila y Antonio Caldentey Vidal, así como a los peones camineros Juan Perelló Ferrer y Bernardo Tomàs Burguera y al sepulturero Cipriano Ferrer Contestí les sean abonadas á cada uno cincuenta pesetas.¹⁰

Ses Salines: Digno de elógió ha sido el comportamiento de las Religiosas Franciscanas que durante la epidémia han acudido solícitas y sin descanso a cuidar de los enfermos,¹¹

EL REBROT. Quatre mesos més tard, el març de 1919, el grip va tornar reviscolar encara que amb manco virulència: La grippe, sin ser tan grande la mortalidad como la del pasado octubre, es casi doble de la normal.¹²

Agraïments: Rafel Umbert, Isabel Vidal, Maria Escalas. Jaume Rado (+) i Jaume Serra.

Registres consultats:

Actes del Ple de l'Ajuntament 1918.

Registre de defuncions del Jutjat 1918/1919.

Registre de defuncions de la parròquia de Santanyí 1918/1919.

Registre de defuncions de la parròquia de Ses Salines, 1918/1919.

BIBLIOGRAFIA

El grip de l'any 18 a Santanyí, per Bernat Llaneres, "Santanyí", 22/11/1958.
Enciclopèdia Britànica.

¹⁰ Llibre d'actes del ple municipal, 24/11/1918, AMS.

¹¹ Correo de Mallorca, 3/12/1918.

¹² La Almudaina, 4/3/1919.

RESUM METEOROLÒGIC DE L'ANY 2019

Temperetura mínima, dia 13 de gener :- 1°
Temperatura màxima, dies 7 i 8 de juliol: 37°

Dia de màxima pluviometria, dia 27 d'agost :

97 litres

Mes de màxima pluviometria, el mes de novembre:

129 litres Dies de pluja: 49

PLUVIOMETRIA PER MESOS, ANY 2019

Mes de gener	20 litres
Mes de febrer	4,5 litres
Mes de marg	4 litres
Mes d'abril	60 litres
Mes de maig	16 litres
Mes de juny	0 litres
Mes de juliol	0 litres
Mes d'agost	97 litres
Mes de setembre	34 litres
Mes d'octubre	83 litres
Mes de novembre	129 litres
Mes de desembre	37,5 litres

T o t a l 485 litres ploguts any 2019

Nota: la mitjana dels darrers 21 anys, surt a 476,20 litres/any.

Dades obtingudes per Gregori Suau a Ca,n Jordi

ACTA DE LLIURAMENT DEL III PREMI ANTONI VIDAL FERRANDO DE NARRATIVA

*Ricarda Vicens Schluhe, com a secretària del jurat del III
Certamen Antoni Vidal Ferrando de Narrativa 2020 que
organitza l'Ajuntament de Santanyí.*

CERTIFIC:

Que el jurat del III Premi Antoni Vidal Ferrando de Narrativa, format per Gabriel Janer Manila, Lucía Pietrelli i Jaume C. Pons Alorda, es va reunir dia 4 de juny de l'any 2020 i, després de les oportunes deliberacions, va decidir atorgar el Premi Antoni Vidal Ferrando de Narrativa 2020, per unanimitat, a l'obra titulada El ball de les estornelles, que participava amb el pseudònim Estornella, i que una vegada oberta la plica la guanyadora és Muriel Villanueva Perarnau. Així mateix, el jurat ha volgut fer menció a les obres Alina Barris, que participava amb el pseudònim A B; De Basarda, Històries de carn i obsessió, que participava amb el pseudònim Vic Vidal; i Pac qui deu, que participava amb el pseudònim Camp de l'oca.

I, perquè així consti, expedesc aquest certificat quan som
les 11.45 h
Santanyí, 4 de juny de 2020

La secretària
Membres del jurat

Ricarda Vicens
Jaume C. Pons

G. Janer Manila

Lucía Pietrelli

AJUNTAMENT DE SANTANYI

PRESSUPOST MUNICIPAL

ANY 2020

DESPESES

CAPITOL I:	
Despeses de personal	7.748.811,11
CAPITOL II:	
Despeses en béns i serveis	9.508.603,86
CAPITOL III:	
Despeses financeres	43.000,00
CAPITOL IV:	
Transferències corrents	2.481.114,08
CAPITOL VI:	
Inversions reals	4.491.673,10
CAPITOL VII:	
Transferències de capital	326.797,85
CAPITOL VIII:	
Actius financers	0,00
CAPITOL IX:	
Passius financers	0,00

Total	24.600.000,00
--------------	----------------------

INGRESSOS

CAPITOL I:	
Imposts directes	10.843.449,13
CAPITOL II:	
Imposts indirectes	1.055.000,00
CAPITOL III:	
Taxes i altres ingressos	5.347.298,29
CAPITOL IV:	
Transferències corrents	3.208.536,28
CAPITOL V:	
Ingressos patrimonials	1.079.870,38
CAPITOL VI:	
Alienació d'inversions reals	0,00
CAPITOL VII:	
Transferències de capital	3.065.845,92
CAPITOL VIII:	
Actius financers	0,00
CAPITOL IX:	
Passius financers	0,00

Total	24.600.000,00
--------------	----------------------

DEMOGRAFIA ANY 2019

Naixements	83
Matrimonis	33
Defuncions	67

PADRÓ D'HABITANTS (30-12-2019)

S'Alqueria Blanca	1.169
Cala d'Or	4.932
Cala Figuera	818
Cala Llombards	534
Cala Santanyí	592
Calonge	1.132
Es Cap des Moro	131
Es Llombards	634
Portopetro	975
Santanyí	4.181

TOTAL	15.098
--------------	--------

